

da bomo bolj dovršenejši in boljši. Ne gre samo za individualno pomoč, ampak bolj za socialne odredbe.

Tandler je zaključil svoje predavanje tako-le: Zavedajte se velike odgovornosti, ki jo bomo imeli vsi, da prebijemo!

Stipe Ferluga.

Letos je stopil v pokoj naš Stipe. Po sedemintridesetih letih neumornega dela je zaključil to plodonosno dobo svojega življenja.

Tovariš Stipe Ferluga je tako tipična osebnost med tržaškimi slovenskimi učiteljskim, da ni samo čin hvaležne dolžnosti, če se ga na tem mestu spominjamo ob dnevu, ko zaključuje v glavnem delo svojega življenja, temveč storimo to tudi, ker se bo moral pri njem pomuditi vsakdo, ki bo kdaj pisal zgodovino tržaškega slovenskega učiteljsva. Zato naj mi tov. Stipe ne zameri, če ga danes »primem« bolj od zgodovinske strani, nego da bi mu stresal koš cenih fraz, kakor jih je slišati v raznih slavnostnih napitnicah.

Če se malce ozremo nazaj v življenje in bitje slovenskega učiteljsva tržaške občine, razlikujemo brez težave troje dob, ki točno opredeljujejo mišljenje teh trpinov napredka, in sicer:

a) Učiteljsvo konkordatske dobe — deloma duhovniškega stanu — z ono vzgojo in onim mišljenjem, kakor ju je pač širom domovine povsod kazalo. Zastopnika izmed učit. stanu, ki bi se bil pospel nad tovariši, ta doba v tržaški okolici nima.

b) Učiteljsvo prehodne dobe, povsem laično, imenovano v prvič leta 1868. potom mestnega magistrata. Bilo je še večinoma učiteljsvo starega kroja, izšlo iz tedanjih preparandij. S par častnimi izjemami je bilo to učiteljsvo narodno indiferentno, deloma se je pa le kaj rado uklanjalo vladajoči laško-liberalni stranki ter postalo celo protinarodno. Učiteljsvo te dobe ima v svojem dobrem jedru poleg prerano umrlega J. Čenčurja svojega odličnega zastopnika v osebi pok. šol. ravnatelja Antona Valentiča. In tu naj takoj omenim pomemben slučaj, da sta A. Valentič in St. Ferluga službovala na eni in isti šoli (na Opčinah) skupno celih 25 let.

c) Učiteljsvo prepovedne dobe nastopa v osemdesetih letih. Vzgojeno je v modernem učiteljsku (večidel v Kopru), stoji tedaj pedagoško višje in je povsem narodno. Zaradi slednje lastnosti prihaja često v borbo z vladajočo laško liberalno stranko na magistratu. Tipični prasprenant in duševni voditelj tega učiteljsva je bil naš Stipe Ferluga.

Dostavljam, da se je do danes trž. slov. učiteljsvo po številu lepo razmnožilo, ter da so viadale med mlajšimi razne »struje«, ki se — deloma zaradi svetovnih dogodkov — niso še izkristalizirale. Ta najnovejša doba bojev za načela s krepko poudarjenim socialnim momentom na eni strani se pričinja v l. 1914. Soditi o tem gibanju tedaj nikakor še ne moremo.

Stipe Ferluga razprezentira tedaj s svojo osebo in osebnostjo, s svojimi boji in svojim trpljenjem, s svojim delovanjem v sebi zaključeno, celotno dobo v razvoju tržaškega slov. učiteljsva, ki se je ravno za njegovih časov zavedlo svojega človeškega in stanovskega dostojanstva, svojih dolžnosti do naroda in do stanovskih tovarišev izven tržaških mej. Kakor sem že omenil, smo imeli tudi v prehodni naši dobi odličnih takih tovarišev, ali bili so v manjšini, in manjkalo jim je one bojevitosti. Ravno zaradi tega je bil boj prihranjen St. Ferlugi in njegovim sodobnikom. Ferluga je imel tudi vse tipične duševne in telesne lastnosti prepoveditelja. V prvi vrsti je bil izboren govornik. Govoril je nešteto krat in o raznih prilikah. Posedal je močan, krasen glas, ki ga je znal umerjeno stopnjevati, modulirati. Odkritosrčno nravi, kakor je vseskozi bil, je tudi občutil v globini srca to, kar so usta govorila. In to mu je drhteči glas često izdajal. Sam ganjen, je često ganil. Kakor vsi govorniki njegove dobe, je tudi on pričrval bolj s silo glasu, nego z ostro logiko besede. Danes se stavlja s strani kritičnega poslušalstva seveda večje zahteve glede globine misli in na blestečo duhovnost go-

vornika. In vendar je tudi v tem pogledu tov. Ferluga često sam sebe prekosil. V spominu mi je njegov govor o priliki prve okrajne konference slov. učiteljsva na Tržaškem. Vršila se je dne 14. junija l. 1904. pod predsedstvom prof. I. Nekermana. Tedaj je St. Ferluga govoril o sporazumu med šolo in domom in izvajal, da dvigne ta sporazum v prvi vrsti ugled, ki ga učitelj uživa, a za učiteljev ugled ima skrbeti tudi šolska oblastnija, t. j. mestni magistrat. In temu bodi glavna naloga, da štiti značaje med učiteljsvom tr da ne neguje »kreatur«. »Dosedaj«, je rekel tedaj Ferluga, »je bil marsikdo izmed nas občutno kaznovan od sl. šolske oblasti (magistrata) le na podlagi izpovedbe ovaduha grdnina. Druge plati zvona se ni zdelo vredno jemati v poštev. Tako postopanje škoduje našemu ugledu. Slavn. krajna, ki je obenem okrajna šol. oblastnija, naj pokaže vrata vsem ovaduhom, recte špionom, ki izkušajo blatiti učitelje, in to vedno le iz sebičnih namenov ali pa iz sovraštva in animoznosti do onih učiteljev, ki visoko dvigajo zastavo svete resnice in pravice in ki jim je na srcu ugled učiteljskega stanu!«

Ali čemu vse te besede ponavljati, ki so tedaj tako rešilno vplivale na duše nas mlajših tovarišev v dvorani! Smelo trdim, da tako samozavestno, tako moško, tako drzno ni še nikdar slovenski učitelj govoril na okr. uč. konferenci, kakor takrat naš Stipe Ferluga. Kdor ga je tedaj čul, je vedel za vedno, kakšnega tovariša ima v Ferlugi. In če mi danes tov. Stipe piše — »če so se našemu učiteljsvu vremena nekoliko zjasnila, morda tiči v tem tudi nekaj malo moje zasluge in to — me veseli« — potem moram dostaviti, da naš Ferluga svoje delo še vse premalo cenil. Trž. dnevniki »Edinost« je Ferlugov govor svojčas ocenil res po zaslugi, ponatisnil ga je kasneje tudi v celoti. Ferluga pa je moral zaradi njega zopet enkrat na magistrat »ad audiendum verbum«. Takrat se mu ni zgodilo nič hudega, ker smo imeli novega šol. asesorja dr. P. Rozzo — ta, ki je bil sicer pravičen mož in logiki dostopen, česar o njegovem predniku dr. Slocoviču ravno ne moremo trditi.

Govoril je šestokrat tov. Ferluga v vezani in nevezani besedi pozdravne in slavnostne govore, nagrobnic in pozneje političke govore kot kandidat za mestni svet, govoril je v našem učit. društvu, pri »Zavezinih« zborovanjih, v trž. »Narodnem domu«, v tržaškem mestnem svetu, ali za noben govor mu tovariši nismo toli hvaležni, nego za omenjeni govor na naši prvi okr. učit. konferenci.

Bil je Stipe Ferluga navdušen ljubitelj glasbe, zlasti petja. Tudi to je, neizogiben bi skoro dejal, znak vseh prepovediteljev. V njegovi dobi so v trž. okolici pronicvala slov. pevka društva, krog katerih se je jela buditi narodna zavest. V zgodovini okoliških pevskih društev je igral St. Ferluga tudi svojo vlogo. Predvsem je bil pevodvodja openskega pevškega društva »Zvon«, kar so mu na magistratu svojčas — očitali, ko se je pogajal za voditeljsko mesto openske šole. Bil je pa Ferluga tudi pesnik za silo ter je svojim pesnim pridal primerne napreve, tako da so jih potem peli v tržaški okolici. Ponovno si je s sličnimi skladbami pridobil od posebnega, v to nalašč ustanovljenega komiteja nagrade. Njegove pesmece so bile ljubke, vseskozi dostojne in rade so se »prijele«. Resnejšo njegovo skladbo »Doli v kraju« je zapelo »Slov. pevsko društvo« o priliki koncerta, prirejenega v Barkovljah na čast »Zaveze slov. učit. društev«. Tržaškemu učit. društvu je poklonil društveno himno.

Po vnanosti je bil Stipe Ferluga lep mož po obrazu in telesu; visok in močan. In še danes, ko so mu že osiveli lasje, ni izgubil prožnosti svojih kretanj, in še se mu ni upognil ponosni tilnik, kolikor udarcev od sovražne in tudi »prijateljske« strani je udi padlo nanj.

To bi bili vnanji znaki. Kar se notranjih lastnosti tiče — kolikor pač morem jaz soditi po sicer dolgoletnem znanju — bi dejal: Kremenita mozatost, zdržena z brezmejno srčno dobroto — evo, to je bil in je naš Stipe Ferluga! Idealen v pravem pomenu besede, skozi in skozi čist kakor kristal, dovtipen sicer v tovariški družbi, ali z onim navnim, nedolžnim dovtipom. Nikoli dvoumen, Neupogljiv v boju za pravico, vendar velik v nemem prenašanju bolesti: Tožil je redko in nerad;

dobra doza resignacije mu je bila pridodana. A v kljub vsem grenkostim je objemalo njegovo srce v eni veliki ljubezni svojo dečo, svojo družino, svoje učence, svoje sosede, svoje tovariše, svoj narod, človeštvo vse stvarstvo! To je bil St. Ferluga — značaj, ki se ne rodi tako kmalo v drugo. Brez hinavstva, brez zavisti, brez malenkostnega samoljublja; ves, od pet do glave zlit kakor iz ene same zmesi; enoten značaj, ki si ga takoj pogodil, ko si mu zrl v odkritosrčno oko, ko si mu stisnil pošteno roko.

Rodil se je S. Ferluga dne 12. decembra 1859. na Greti poleg Trsta. Od tod njegova šifra »Gretarski«, s katero se je podpisoval često pod svoje proizvode. Do 10. starostnega leta ni užival šolskega pouka. Užival je le »sladkosti« kovaškega in krojaškega učenca. Z desetletjem letom pride v Rojan v ljudsko šolo. Tu izvrši dva razreda. Dva nadaljna razreda konča v ital. ljudski šoli v mestni širotnišnici. Eno leto dovrši na ital. realki v Trstu. Iz druge realke gre na učit. pripravnico na Proseku. Odtod vstopi na učiteljsko v Kopru, kjer maturira leta 1879. Istega leta 3. novembra nastopi službo učitelja pri tržaškem magistratu, in sicer na Opčinah, kjer je ostal do svoje vpokojitve celih 37 let. Pač redke slučaje. Izpit usposobljenosti položi leta 1882. A leta 1904. (1. septembra) postane voditelj openske šole, ko je šel v pokoj njegov dotodanji vodja Anton Valentič. To bi bile date iz njegovega življenja in službovanja. Letos po preteku zakonito predpisanih 37 službenih letih je bil vpokojen na lastno prošnjo s 1. septembrom.

(Konec).

Ferdo pl. Kleinmayr.

Srednješolske vesti.

Tečaj goriške slovenske gimnazije v Trstu. Na tečajih goriške slovenske gimnazije v Trstu se je pričel pouk. Poučujejo naslednji profesorji: voditelj profesor Ipavec, katehet Tabaj, profesor Mastnak, profesor Povšič, profesor dr. Pirvec, profesor dr. Lovrenčič, profesor dr. Mišchitz. Prvi trije razredi so popolni, višji razredi tvorijo zaposlovalni tečaj. Dijaki se še vedno oglašajo. Zato je sedanja organizacija pouka le provizorična. Zunanji dijaki dobivajo hrano v vojni kuhinji.

Davei darovanja. Nabiranje prispevkov in pa priglasov za pristop k avstr. društvu za vojaške vdove in sirote je imelo na c. kr. l. državni gimnaziji v Ljubljani odlični uspeh. Na pole se je nabralo 2590 K 48 vin., priglasilo se je pa k društvu 44 oseb s 709 K, od katerih je bilo 24 K tudi že vplačanih. Skupni uspeh znaša torej 3299 K 40 vin.

Za suplente na c. kr. državni realki v Ljubljani so tudi za tekoče šolsko leto nastavljeni dosednji supletenti Oskar Gruszecki, dr. Ivan Hussl in Sikst Demonte.

Dijaška kuhinja v Kranju je izdala te dni svoje tiskano poročilo o svojem delovanju v l. 1915/16. Dohodki so znašali 5019 K 95 v, izdatki pa 6605 K, koncem leta je imelo društvo torej 1595 K 5 v primanjkljaja, ki ga je pokrila odbor iz obresti 57.189 kron 10 v znašajoče glavnice. Dijaška kuhinja je dajala hrano začetkom leta 43, koncem leta pa 32 dijakom, in sicer brezplačno, ostalim pa za male mesečne prispevke 2 do 10 K. Večina podpirancev je iz kranjskega okraja. Iz tega okraja naj bi se tudi predvsem oglasilo čim več podpornikov te koristne institucije.

Iz srednješolske službe. Za suplente so nastavljeni tudi v tekočem šolskem letu dosednji supletenti: Na l. državni gimnaziji v Ljubljani: Fran Bradač, Pavel Lokovšek, Andrej Prebil, Alojzij Sodnik in Martin Volovšek; na II. državni gimnaziji v Ljubljani: Ivan Mazovec in Ivan Škrli; na državni gimnaziji v nemškem učnim jezikom v Ljubljani: Arnold Grate, dr. Bruno Stettinger in Gottfried Wagener; na državni gimnaziji v Kranju: Josip Koletič in Peter Prosen; na državni realki v Idriji: Josip Kremenšek, Ludvik Mlakar in dr. Andrej Snoj. — Za suplenta na idrijsko realko pride v tekočem šolskem letu Anton Debeljak, bivši suplent na goriški realki. — C. kr. naučno ministrstvo je imenovalo dosednje suplente na c. kr. samostojnih nemško-slovenskih gimnazijskih zavodih v Celju Matijo Herica, Martina Beramniča in Franca Mravljaka za provizorične gimnazijske učitelje. Vsi ostanejo začasno na svojem mestu. — Profesor Bogumil Remec, bivši ravnatelj slovenske trgovske šole v Ljubljani, je začetkom šolskega leta odšel na gimnazijo v Novo mesto. — Za suplenta na c. kr. učiteljsku v Ljubljani je nastavljen tudi za tekoče šolsko leto glavni učitelj Ivan Vesnjak. — Ravnatelj l. držav-

ne gimnazije v Ljubljani dr. Lovro Požar je nastopil daljši dopust. Vodstvo zavoda je prevzel začasno profesor Novak. Zavod šteje danes 600 javnih učencev in 55 privatistinj; učiteljski zbor šteje 22 članov.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Slovenska šolska Matica. Publikacije S. Š. M. za l. 1915 bodo ta mesec dotiskane. Zaradi vojnih razmer (pomankanje stavcev) se je tisek zakasnil. Pa tudi vsi p. n. poverjeniki še niso storili prevzete dolžnosti. Poverjeniki nekaterih okrajev so na bojnem polju. V takih slučajih naj priskoči okrajno učiteljsko društvo na pomoč in pobere letnino (4 krogne). Do danes še iz naslednjih poverjeniških okrajev nismo prejeli za leto 1915 letnine: Kranjsko: Črnomelj, Kamnik, Kranj, Krško, Ljubljanska okolica, Cerkljica - Logatec - Lož, Idrija, Vipava. — Štajersko: Marenberg, Soštanj, — Goriško: Goriška okolica, Komen, Sezana, Bovec, Kobarid. — Istra: Koper, Kastav, Kvarnerski otoki, Pazin. — Trst: deške in dekljske šole.

Za poverjenike, ki so mobilizirani, naj pobere letnino njih voditelji, ali njih namestniki v službi, ali kdorkoli. Sme se pa poslati letnina tudi kar naravnost Slovenski šolski Matici v Ljubljano.

Štajersko.

Vljudno prošim ponatisa nastopnih vrst v prih. štev. »Učit. Tovariša«.

Ad št. 412/16.

Za »Učit. vojni podporni sklad« je podpisane med tuk. učiteljsvom nabranih K 11.— vpsal na konto »Učiteljskega društva za Celjski okraj« potom »Učit. zadruge« po čeku dne 5. VII. t. l.

Toliko v pojasnilo tozadevne novice v »Učit. Tov.« z dne 6. oktobra t. l., zadevajoče okraj Celje okol.

Vodstvo okoliške deške ljudske šole v Celju, dne 9. oktobra 1916. — Armin Gradišnik, šol. vod.

Kranjske vesti.

—r— Dajte nam kruha! Učiteljske draginjske doklade je zvišal gorenjeavstrijski deželni odbor. Te doklade znašajo zdaj letno: Za oženjene učiteljske osebe s tremi ali več nepreskrbljenimi otroki 400 kron, za one oženjene učiteljske osebe, ki so brez otrok ali z dvoje nepreskrbljenimi otroki 300 kron, za neoznjene, stalne 200 kron, za neoznjene začasne 140 kron in za učiteljice ročnih del 80 K. — Ker je kranjsko učiteljsvo v vsej monarhiji najslabše plačano, naj bi blagovoljiti tudi naš deželni odbor zvišati svojemu učiteljsvu draginjske doklade z ozirom na sedanjo, vedno rastočo draginjo in naj bi se usmilili tudi v pokojenega učiteljsva. Saj so že nekatere občine na Kranjskem dovolile celo redarjem po 20 kron draginjske doklade mesečno, oziroma 240 kron letno.

Odlikovanja profesorja. Kakor poroča naredbeni list štajerskega deželnega šolskega sveta, sta bila s Signum laudis odlikovana rez. poročnika Karel Tribnik in Josip Pirnat, oba profesorja na mariborski višji gimnaziji.

—r— S seje deželnega odbora kranjskega dne 14. septembra 1916. Glede na začetek šolskega leta in na tesni gnotni položaj ljudskošolskega in meščanskega učiteljsva se sklene: Vojne draginjske podpore, ki so se nameravale izplačati šele 1. novembra t. l., se izplačajo izjemoma že 1. oktobra 1916, in sicer v istem obsegu in isti izmeri, kakor se je dovolilo z dnem 1. julija t. l. Vpošteti so vsi ljudskošolski in meščanski učitelji in učiteljice.

—r— S seje c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta ljubljanskega, ki se je vršila v tork, dne 12. septembra 1916, nam je došlo sledeče poročilo: Potem, ko otvoril predsednik sejo in proglasi njeno sklepčnost, oglašil zapisnik kurencije iz predsedstva in pove, kako so bile rešene, kar se vzame na znanje. Odobri se zapisnik zadnje seje. Priznajo se petletnice, in sicer: učitelju Adolfu Sadarju četrta, učitelju Avgustu Pircu šesta, nadučitelju Antonu Likozarju šesta, učiteljici Mariji Novakovi druga, učiteljici Mariji Mehletovi tretja, ravnatelju in nadzorniku Lavtizarju četrta. Na znanje se vzame poročilo o počitniškem pripravljalnem tečaju za srednje šole, ki se je vršil v dobi od 21. av-

¹ Nagovarjal s m svoj čas starost tova. A. Valentiča, da bi napisal vzpominski spomin na njegovo življenje. Prišel je res spisovati, a bela žena mu je pred časom odtegnila pero iz roke. Pis.